

פת. האם אשה צריכה לקבל את מנהגי בעלה?

שאלה

האם אשה מעדה אחת הנשואה לגבר מעדה אחרת צריכה לנהוג בכל דבר כבעלה, בדינים ובמנהגים, בדינים – כגון הלכות נידה, ובמנהגים – כגון בנוסח התפילה?

תשובה

כתב המהר"ץ חיות במאמר דרכי ההוראה, פרק שישי (כל ספרי מהר"ץ חיות, א, ירושלים תשי"ח, עמ' רלח): "...שהמון העם אשר אור תורת ה' לא נגה עליהם, ואין יודעים להבחין בין מנהג ע"פ דין תורה ובין מנהג קל, ולדעתם המהרהר אחר מנהג של ישראל, אפילו מנהג שטות, כאלו מהרהר אחר השכינה, ובראות המון העם הקיבוץ והפרסום לבטל התנהגות הקדמונים, אזי נצטרפו לדעת אחרת מזקת מאד מפנים שונים, במה שסוברים כי גם עניני תורה הקבועים ומקובלים, גם המה נתונים תחת מקרה הזמן ותולדותיו, וגם המה מסורים ביד החכמים, להתנהג במ כטוב בעיניהם".

לפיכך יש להיזהר מאוד לא לזלזל במנהגים, אפילו מנהגים של מה בכך, כי להרבה אנשים זהו הקשר היחידי שיש להם עם המסורת.

אבל בציבור של קיבוץ גלויות, וכל שכן באיש ואשתו, אם כל אחד יקפיד על המנהג שלו דווקא – אין לך גורם פירוד יותר מזה. נמצא שכל התועלת של המנהגים מתבטלת והנזק מרובה, כי המחלוקת הורסת כל חלקה טובה. לפיכך צריך לנהוג בחכמה יתרה להבטיח שלא יבואו לזלזל במנהג הקודם, ומצד שני להתאימו בצורה נוחה ומועילה לתנאים המשתנים.

בעניין המנהגים, יש להבחין בין מנהגים המיוסדים בהלכה או בפסיקה שונה בהלכה, לבין מנהגים שאין להם מקור ברור אלא שנהגו כך בקהילות שונות, משום סייג או משום דבר טוב וכיוצא בזה. ברור שגם מנהגים מן הסוג השני – אין לזלזל בהם, אולם לפענ"ד במנהגים מסוג זה, שהם ענינים של האשה בלבד, כגון נוסח התפילה – אין לבעל לכפות עליה לשנות את מנהגה, שהרי מעיקר הדין יוצאים ידי חובה בכל הנוסחים, וההבדלים ביניהם אינם מעכבים (ראה לעיל סי' פז). ואף במנהגים שיש להם השלכה גם לבעל, יכולים שניהם להסכים על מנהג אחד, כפי שירצו.

וראה מה שכתב בשלחן ערוך (יו"ד סי' ריד, א): "הנוהגים איסור בדברים המותרים מחמת שסוברים שהם אסורים – לא הוי כאילו קיבלום בנדר", וראה בהגה שם שסיים שכך המנהג. וראה בהמשך דברי המחבר שם (סעיף ב), בעניין החיוב לנהוג כמנהג העיר שמתיישב בה, אבל אם עובר לעיר אחרת שאין שם מנהג זה, הותר לו.

אין צריך לומר שמנהג המתנגד להלכה אין לו שום מעמד, וצריך לבטלו.

במנהגים הנובעים מפסיקה שונה, מי שהוא תלמיד חכם היכול להכריע בין החולקים – יפסוק כפי שנראה לו וינהיג כך בביתו, ואם הוא לא מסוגל להכריע אבל יש לו רב מובהק – יעשה כפי הוראתו.

אמנם יש רבנים המקפידים יותר על שמירת המנהגים העדתיים, והם בדרך כלל עומדים על כך שמנהג הבעל יקבע בכל דבר.

לפענ"ד, יש מקום להקל בדבר זה, כיון שאנו חיים בתקופה של קיבוץ גלויות ויצירת קהילות חדשות, ועדיין לא גובשו מנהגי המקום, ולפיכך ניתן לקבוע מנהגים מחדש. וכל מנהגי ישראל מכל העדות – יש להם על מה שיסמוכו.